

Gyöngyhalászat

ÓDOR ZITA BOLDOG ÉLETE

FOTÓ: SZÁSZ MARCELL

Létezik az angolban egy kifejezés, a desirable difficulty, amely – nagyon szabadon fordítva – olyan különbséget jelent, ami az illetőnek kifejezetten előnyös. Abban a kagylóban keletkezik gyöngy, ami más, mint a többi, mert porszem ment bele.

Régóta gondolkodom azon, hogy tulajdonképpen mihez képest is nevezünk valakit fogyatékkal élőnek. Kevesebbet tud, mint az átlag? Bizonyos dolgokban igen, másokban meg sokkal többet. Ebben a riportban egy Down-szindrómás kislány munkanapjához csatlakoztunk, aki éppen amiatt került a helyére, a neki legjobban megfelelő munkakörbe, mert másnak született, mint a többség. Ódor Zita a barátnőm. Húszas éveit közepén jár, van munkája, saját fizetése, barátja, kedvenc sorozata, cicája és szerető családja. Ezenkívül van

még személyi edzője és stabil napirendje, amitől nem szeret eltérni. Zita Down-szindrómával született, de a szülei az első perctől fogva nagyon tudatosan úgy nevelték, mintha ép kislányuk volna. Ameddig lehetett, egészségesekek közé járt óvodába, iskolába, a nyolc általános után pedig olyan szakképző intézetet kerestek neki, ahol egészen tavalyig tanult.

Bár a jogszabályok is arra ösztönzik a munkaadókat, hogy a lehető legtöbb megváltozott munkaképességű dolgozót alkalmazzák, sok helyen mégis attól tartanak, hogy ezzel valami nagy gon-

dot vennének a nyakukba. Nem is sejtik, hogy mennyi kedvességtől, mosolygástól és vidám pillanattól fosztják meg magukat, arról nem is beszélve, hogy alig ha van lelkesebb munkaerő, mint az, aki élete nagy lehetőségét kapja meg akkor, amikor aláírja a szerződését.

– Néha sajnáltam, amikor a feleségem a matematikával nyúzta, de végül neki lett igaza, Zitus megugrotta a magasabb léceket is – meséli az apukája, Ódor Tamás, aki minden reggel hétkor leteszi a lányát a munkahelye, az Auchan Savoya parki hipermarketje előtt. Zitus ilyenkor már órák óta ébren van, ötkor kel, gondosan elvégzi a reggeli teendőket, és várja, hogy induljanak. – Szeretem, ha van időm nyugodtan elkészülni – tisztázza, és lássuk be, ezzel mindenki így szeretne lenni. Beblokkol önállóan, fél nyolckor a kis, piros mellényben jelentkezik, hogy a főnöke, Wendler Tamás – neki csak Tamás bácsi – kiossza a napi teendőket. Ma a

férfidezodorokat kell ellátni lopásgátló matricával, és aki azt hiszi, hogy ez könnyű feladat, próbáljon egy kicsi kupakba úgy beleragasztani egy viszonylag nagy matricát, hogy ne legyen gyűrött, és ne lógjon ki. Zita nem ismeri a pardont, mindennek tökéletesnek kell lenni. – Eleinte a raktárban dolgozott – emlékszik Wendler Tamás –, azt gondoltuk, hogy fokozatosan kell hozzászoktatni áruházi térhez, ahol a vevők megszólíthatják, de kár volt aggodni. Zita az első perctől fogva ügyesen helytállt még a karácsonyi örületben is.

KIBŐL LESZ A LEGJOBB MUNKAERŐ?

Míg ragasztgatunk, megkérdezi egy házaspár, hogy mi a különbség a dezodorok között. Először Zitus nem is érti a kérdést, mert a vak is látja, hogy más a színük és az áruk is. Talán az illatuk különbözik? Igen ám, de a Zita-féle univerzumban olyan nincs, hogy csak úgy mondunk valamit. Mindegyiket megvizsgáljuk, megnézzük, milyen az adagolójuk. Megnyugszunk, hogy helyesen tájékoztattuk az ügyfeleket, akik észre sem vették, hogy egy Down-kislány segített nekik, vagy ha igen, megszokták. Egy másik áruházban dolgozik például egy autista fiú, aki minden hozzá fordulónak bemutatkozik, és elmondja, honnan jött, ki a főnöke, mit csinál. Lehet, hogy ez máshol zavaró lenne, de ott a délelőtti, idősebb törzsközönség majd elolvad a gyönyörűségtől. Másutt meg a nagyothalló pénztáros kisasszony többször is a hónap dolgozója lett. Sokkal többen állnak be a kedvessége miatt az ő sorába, mint ahányan azért nem, mert ki van írva, hogy fogyatékkal dolgozik.

Ennél a francia cégnél már rég meghaladták azt az ötszázalékos kvótát, amelyet a törvény előír, és egyáltalán nem azért akarják 18 százalék köré emelni a megváltozott munkaképességű emberek arányát a dolgozók között, mert jótékonyak, és a sajnálják ezeket az embereket, vagy spórolni akarnának. Azonos munkáért mindenki azonos bért kap. Ellenkezőleg: a legjobb munkaerőre van szükségük. Rengeteg aprólékos, egyhangú munka adódik egy áruházban – például a lejáratú idők átvizsgálása is ilyen –, amit a kiváló monotoniatűrővel rendelkező autisták, vagy a Down-szindrómások sokszor precízebben végeznek el, mint ép társaik.

– Pillanatok alatt mindenki kedvence lett. Reggel mindig lejövök, köszönök, hogy szia, Zitus, hogy vagy? – meséli Kacsó Ildikó (Ildikó néni), az áruház HR-ve-

zetője. – Köszönöm, jól, szokta válaszolni, de mindig hozzáteszi, hogy most nem érek rá, dolgozom!

Bármilyen meglepő, az áruház folyamatosan keres új munkaerőt. Amikor Zita edzője, Oláh Csaba szólít Wendler Tamásnak – aki szintén nála edz –, hogy Zita szülei keresnek valami nappali elfoglaltságot a gyermeküknek, két nap múlva hívta őket Ildikó. – Megbeszéltem Zitussal és az anyukájával, hogy milyen jellegű munkát tudnánk ajánlani a nagylánynak. Tisztáztuk, hogy minden nap fél nyolctól fél tizenkettőig tar a munkaideje, és minden tekintetben pontosan ugyanazok az elvárások és juttatások illetik meg, mint a többi, ép munkavállalót. Október óta dolgozik nálunk, annyira édes volt, mikor aláírta a szerződését, és azt mondta, hogy „most már önálló vagyok, van aláírásom!” Azóta egy napot sem hiányzott.

És tényleg, hatalmas lépés volt az igazi nagylányság felé. Otthon Zitus megtanulta szó szerint az áruházi szabályzatot, például, hogy munka közben nem eszünk. Nem tudom, hogy a munkahelyi flórtról van-e a szó ebben, de hát a titkok természete az, hogy kiderülnek, Kacsó Ildikó megsúgja, hogy Zita első látásra szerelembe esett egy mozgássérült kollégájával. „Szerelemmel otthon foglalkozunk, itt csak kollégák vagyunk!” – veti közbe kislány a céltudatos munkavállalók határozottságával. Szigorúan munkaidő után azért megtudok olyasmiket is, hogyan adtak egymásnak bekeretezett fényképet meg ajándékot Valentin-napra, meg mindenféle csajos titkot, amit megígértem, hogy megőrzök.

EGY KÁVÉZÓNYI FÉNYESSÉG

Miután otthon megebédelt, Zitával délután, az edzésén találkozunk, mert megígértem neki, hogy elviszem a Nem adom fel kávézóba, amelyet a hasonló nevű alapítvány működtet néhány hónapja, és ahol értelmi sérültek szolgálnak fel. Szeretett volna találkozni a barátnőjével, Annával, aki ott dolgozik. Lehet, hogy egy kezemen meg tudnám számolni azokat a Down-szindrómásokat, akiknek van munkájuk. Felhívtuk a kávézót, szeretettel vártak bennünket, de Anna aznap

sajnos nem dolgozott, ám Zitának ez sem szegte kedvét. Aznap különösen fegyelmetten edzett. – Olyan, mint egy kis robot, teljes odaadással csinál mindent, egy szó nélkül, addig, míg azt nem mondom, elég – dicséri Oláh Csaba. A Down-szindrómások különösen laza izületekkel és izmokkal születnek, ezért fontos a testedzés, viszont neki van a legszebb lapos hasa az egész teremben, és övé a legszebb spárta. – Este csak joghurt, nappal light kóla – ez a csalhatatlan recept, meg az ötven felülés. Ja, meg a legendás downos önfegyelem.

Zitával lenni boldogság, mert olyan önfeledt természetességgel mutatja ki a fényességet, ami benne van, mint a ragyogó nap. Mindent azonnal kimond, és ez végtelenül szórakoztató. – Anyám nem enged egyedül elmenni bulizni – sérelmezi, de megígérem, hogy rám számíthat. Én még olyan ragyogó arcocskát életemben nem láttam, amilyennel belépett a kávézóba. Pontosan tudta, hogy néhány hete nyílt, és hozzá hasonló emberek dolgoznak itt, látta a tévében, és most minden porcikájával örült, hogy itt lehet. Tele volt a hely

Amikor aláírta a szerződését, azt mondta: „Most már önálló vagyok, van aláírásom!” Azóta egy napot sem hiányzott.

más fogyatékos vendéggel is, egy édes, értelmi fogyatékos fiú szolgált ki minket. Nem fényképeztük le azt a pillanatot, amikor egymásra mosolyogtak, mert körülöttünk is megszűnt a világ.

Hazafelé menet Zitus rám emelte szép mandulászemét, tenyerembe fúrta a kezét, és azt mondta: – Most már barátnők vagyunk!

Otthon azonnal felvette a napirendje ritmusát, lezuhanyozott, várta a kedvenc sorozatát – olyan tableten nézi meg, amelyet a saját fizetéséből vett! A szüleinek pedig kristálytisztán, pontokba szedve elmondta a nap legfontosabb történéseit: – Marci engem lefényképezett forró csokival a kezemben. – Anna nem volt ott a kávézóban, amit a tévében láttam. – Adri Zitája szemtelen volt a tanárnővel (az én lányom is Zita), megszidta telefonon. – Elmeséltem, hogy van pasim. – Holnap is az illatszertálynál kell dolgoznom, nem lettem kész. – Aztán megölegetett, megpuszított, és elköszönt: „Kell mennem aludni, holnap munka!”

Farkas Adrienne